

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru[gazeta_zaman](https://www.instagram.com/gazeta_zaman) КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Сёз регионланы экономикаларыны айнытыу юлгюлерин хазырлауну юсюнден баргъанды

РФ-ни Правительствосуну Координация арасында кыралны вице-премьеры **Александр Новакны** таматалыгында кенгешде республикалары башчылары **Казбек Коков** бла **Сергей Меликов** Къабарты-Малкъарны эм Дагъыстанны экономиканы айнытыу юлгюлеге къошарча магъаналы проектлени туура этгендиле. Жыйылыуыгъа

РФ-ни экономиканы айнытыу министри **Максим Решетников**, РФ-ни Президентини Администрациясыны, РФ-ни Правительствосуну аппаратыны профилли таматалары, РФ-ни Минпромторгуну, Минсельхозуну, Минтрудуну, Минэнергоуну, Минтрансортуну министрлерини орунбасарлары, Ростуризмни, Росимуществоуну, ЦСР-ни

келечилери къошулгъандыла.

Максим Решетниковну айтханына кёре, регионну экономиканы айнытыу юлгюсю ол аналитика инструментди, тюз оноула этерге, экономикада миллет борчлагъа жетерге бурулгъан планланы эм программаланы къуарча мурдоруду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПАРЛАМЕНТ

Къумалы малчылыкъны ёсдюрюр онгларына къаралгъанды

КъМР-ни Парламентини Аграр соруула, табийгъатны хайырлануу, экология эм тегерекдеги къудуретни къоруула жаны бла комитетини жыйылыуунда «Къумалы малчылыкъны юсюнден» республикалы закон къалай толтурулгъаны сюзюлгенди.

Аны ишине спикерни орунбасары **Жанатайланы Салим**, КъМР-ни Эл мюлк министрствосуну, жууаплы ведомстволаны, жер-жерли власть органланы келечилери къатышхандыла.

Кенгешни ача, комитетни таматасы **Артур Текушев** къумалы малчылыкъ

эл мюлкню айнытыуда артыкъда магъаналы болгъанын чертгенди:

- Кыралда къумалы малчылыкъны сакълау эм андан ары айнытыу жаны бла уллу борчла салыннгандыла. Аны бла бирге эл мюлкню бу бёлюмюне инвестицияланы кёбейтип, файдальлыкъны ёсдюрюу, маллагъа берилген ашны игилендириу жаны бла муратла уллудула, - деп белгилегенди ол.

КъМР-ни эл мюлк министрини орунбасары **Тимур Вадахов** эл мюлкню бу бёлюмюнде болумну юсюнден билдиргенди. Битеу жумушла

«Къумалы малчылыкъны юсюнден» законну чеклеринде бардырыладыла. Эл мюлкню бу бёлюмюне хайырлы кырал себеплик этилгенини хайырындан а малланы саны кёбейтиледди.

Республикада къумалы малланы 23 предприятияде тутадыла. Алада селекция иш да тамамланады. Тимур Вадаховну айтханына кёре, жылны ахырына дери къумалы малланы 20,5 мингге дери жетдирирге эмда андан ары ёсдюрюрге белгиленеди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйылыу

Жолланы ишлеу бла Къабарты-Малкъар – алчыланы санында

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** Москвада Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссияны жыйылыууна къатышханды. Ол Россейни Правительствосуну Председателини орунбасары **Марат Хуснуллинни** башчылыгында видео-конференция амал бла бардырылгъанды.

Жыйылыуда федеральный бюджетни къуралууну юсюнден, 2022 жылгъа эм 2023-2024 жыллада планнга кирлик регионланы араларында бюджетле аралы трансфертлеге, субъектлеге болушлукъгъа берилген ырысхыланы юлешиу соруулагъа къарагъандыла. Бюджет бла байламлы иш къурауну энчилиги болгъаны эм бюджетле аралы байламлыкъланы жангырта барыргъа кереклиси да айтылгъанды.

Финанс жылны бошалуу бла байламлы борчла салыннгандыла эм Россей Федерацияны субъектлерини бюджетлери къалай толтурулгъанларына къаралгъанды.

Кенгешде докладла бла РФ-ни Финансла министрини биринчи орунбасары **Леонид Горнин**, РФ-ни Къурулуш министрствосуну, РФ-ни Экономиканы айнытыу министрствосуну эм «Дом.РФ» акционер обществону келечилери сёлешгендиле.

Андан сора да, жыйылыуда миллет проектлени бардырыргъа бёлюннген ырысхыланы къалай хайырланганыны юсюнден кезиулю кёрюмдюлери ачыкъ этилгендиле. Къабарты-Малкъар жоллада къурулуш ишлени бардырыуу бла эм иги беш регионну ичине киргенди.

«Жоллада къурулуш ишле 61 регионда толусунлай бошалгъандыла, къалгъанла да 90 процентден аслам этилгендиле. Ишле Белгород областьда бла Ингушетияда да тауусулгъандыла дерге боллукъду. Болсада алчыланы санына Къабарты-Малкъар, Кърым эм Курск область киргендиле, ала планларын 90 процентден артыгы бла толтургъандыла», - деп чертгенди Марат Хуснуллин.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

Иттинулюк

Хорлагъанла даражалы техника
вузлада окъуяллыкъдыла

3 бет

Эссе тутуу

Аны жашауу бюгюн да дерсди бизге

Кёп магъаналы адамлагъа тюбейсе жашауда, ол андан сейир кёрюнеди. Дуняларын алышсала да, ала жашап турадыла сени сагъышларында. Ма алай болуп, эшитесе ауазларын, кюлгенлерин, кёз аллынга келеди жарыкъ, мудах да къарамлары.

9 бет

Таурух

Баший тас болгъан сызгъа

10 бет

Сёз регионланы экономикаларыны айнытыу юлгюлерин хазырлауну юсюнден баргъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Биз СКФО-ну субъектлерин айнытырча комплексли амал жарашдырабыз, регионну экономика айныууна, эм алгъа, жумушла жалчытыуда урунганланы эм ишчи жерлени керюмдюлерине керё кыраайбыз. Юлгюлеге эс бургъанда, регионну урунуу рыногуну шёндюгю эм келлик заманда халы, экономика отрасль структураны болумун ангылау бек магъаналыдыла. Ол санаула 2030 жылгъа дери изленген ишчи жерлени, инвестицияланы ёлчегин да ангыларгъа болушурукъдула», - деп чертгенди министр.

Сергей Меликов эм Казбек Ковов республикаланы экономика айныуу юлгюлерин хазырлауну чеклеринде бардырылган тинтиу экономиканы бюджет секторгъа керё болгъанын эм регион бюджет федерал бюджет бла кыаты байланганын кергюзтгенин билдиргенди. Андан сора да, ишсизлик кёп болгъаны эм бюджет сектордан тышында битеу ызлада белгиленмеген иш бла жалчытылыныу жерин тапханы да ачыкъланады.

«Иш бла тийишли халда жалчытыуу эм ишчи жерле кыурауу себеплик этген проектлеге эс бурургъа керекди. Ала жумушла тапдыруу, туризм, эл мюлк, МСП бёлюмледиле. Федерал программалагъа кыатышыу бек магъаналыды, ол жаны бла энчи кыайгырыу изленеди. СКФО-ну субъектлери экономика жаны бла айнырча федерал онгланы кыалай хайырланганларын тинтирге керекди. Аланы санында – инфраструктура кредитле, льгота кредитование программа 1764 эм башхала», - деп чертгенди министр.

Энчи эс ЖКХ-гъа, агропромышленный комплексге, жюзюм ёсдюрюге эм чагыр чыгыры-

угъа, бахчылыкъгъа, теплица мюлклеге бурулады. Экономиканы айнытыу министерство профильли ведомство бла бирге «Эльбрус» турист-рекреация комплексни игилендириу эм Дербентни не жаны бла да айнытыу бла тири керешедиле.

Ол сорууланы тамамларча республикала 2030 жылда жашауда бардырыллыкъ магъаналы проектлени тизмесин кыурагъандыла. Ол жумушланы Дагъыстанда жашауу кийириу 436 миллиард сом инвестицияланы жалчытырыкъды, Кыбарты-Малкъарда – 454,4 миллиард сом инвестицияланы.

Кыбарты-Малкъарда проектлени төртден биринден асламы туризмге жетеди. Аланы санында «Эльбрус» комплексни айнытыу. Инвестицияланы бирси магъаналы ызларында – АПК, жашау журтланы кыурулушу эм энергетика.

Кенгешни эсеплерине керё, Александр Новак профильли министерство бла бирге республикалагъа магъаналы проектлени андан ары жарашдырырга буюргъанды.

«Регион айнытыу проектлени излеу эм аланы тинтиу бек магъаналыдыла. Эсгертейим, проектлени магъаналылыкълары СКФО-ну регионларында адамланы жашауларыны игилигине, экономикагъа эм субъектде бизнес-климатны айныууна юлюш кыошханларына керё белгиленеди. Айныуу кесини энчи юлгюлерин кыурауу тири кыатышхан эм социал-экономика ёсюу жаны бла алларына уллу борчла салган хар регионнга Правительствону жанындан болушлукъ этгенлей турлукъбуз», - деп чертгенди Александр Новак.

КыМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къумалы малчылыкъны ёсдюрю онгларына кыаралгъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кыарал болушлукъну юсюнден айтханда, быйыл къумалы малчылыкъны айнытыуу 152,2 миллион сом бёлюнгенди. Ол санда федерал бюджетден 141,6 миллион сомгъа жууукъ.

Докладыны ахырында министрни орунбасары къумалы малчылыкъны айнытыу, илмуну жетишимлерин хайырланып, эти эл сютлю соруулени кёбейтиу КыМР-ни

Башчысыны Парламентге Посланиясында белгиленгенин эсгертенди. Профильли министерство муниципал власть органла эм эл мюлкле бла бирге борчланы тамамлауда кыолдан келгенни этериклерин да айтханды докладчы.

Жеринде болумну юсюнден Зольск районну администрациясыны эл мюлк жаны бла

бёлюмюню таматасы **Рамазан Безреков** бла Бахсан районну администрациясыны башчысыны экинчиси **Азамат Бешкуров** билдиргенди. Парламентни депутаты Кыбарты-Малкъар аграр университетни ректору **Аслан Апажев** а вузну мурдорунда Регион информация селекция ара кыурауну юсюнден кёз кыарамын билдиргенди.

Докладланы сюзе, къумалы малчылыкъны айнытыуу мадарларыны, республикада атланы жайыуу онгларыны юслеринден да айтылгъанды. Жыйылыуда берилген предложенияла эсге алынып, комитет тийишли эсгертиулени кыабыл кергенди.

КыМР-ни Парламентини пресс-службасы.

БАЙЛАМЛЫКЪЛА

Ахшы төрелени керелей

Тюнене Нальчикде «Куначество-2021» деген жаш тёлю проект кесини ишин башлагъанды. Аны кыуанчлы ачылыуу «Акрополь» арада ётгенди. Бу иш кыуаралгъанлы 12 жыл болады. Аны чеклеринде жаш адамланы кыонакбайлыкъ этиу төреге эмда кыонакъда болгъанда кесин кыалай журютюрге кереклисине юйретедиле. Эсигизге салайыкъ, проектге юйорле бла кыатышадыла. Бу жол да Кыбарты-Малкъарны эллеринден бла шарларын анга 8 юйор киргенди.

Адет-төрелени сакълауу жорланган проектни уа быйыл КыМР-ни Граждан обществовону институтлары бла байламлыкъла кыурауу эмда миллетлени ишлери жаны бла министерство кыурагъанды. Аны кыуанчлы ачылыууна ведомствону башчысыны кыуллугъун толтурган Анзор Курашинов кыатышханды. Ол кыонакъланы эслерине республика кёп миллетли болгъанын салып, бир бирге хурмет этиу, башханы адет-төресин сыйлай билиу кыачан да шуёлукъ эм мамыр

жашауну мурдорлары болгъанын айтханды.

- Жаланда башхагъа хурмет этиу бла табаргъа боллукъду адам кесине намысны да. Ол себепден сабий акъылбалыкъ бола башлагъанлай битеу бу затлагъа юйретирге борчлукъбуз, - деп чертгенди ол.

Ызы бла жыйылгъанланы кыонакбайлыкъ этерик эм кыонаккъгъа барлыкъ кыауумла бла шагъырей этгенди. Биринчи болуп Чегем районну Каменка элинден 10-чу классны окуучусу Гедраланы Илияс Красноармейское элден Барагунов Алангъа кыонакбайлыкъ этеригин билдирип, жашланы сахнагъа чакыргъандыла. Экиси да тутушуу бла керешгенлерин билдиргенди. Ала школчула болгъанлары эм каникулла берилмегени себепли, Алан Илияс бла бирге проектни ахырына дери Яникойну орта школуна журюрюкдю. Дагъыда таулу жаш аны элини жашауу, турмушу бла да шагъырей этерге борчлуду.

Андан сора да, проектге таулу элден Сотталаны Абдурахман (Элбрус посёлка), Ботталаны Кыуанч (Лашкута эл), Жаппуланы Темирлан (Жанхотия эл), Темуккуланы Ислам (Огъары Малкъар эл) кыатышхандыла.

Кыуанчлы жыйылыууу жырчыла Тёппеланы Алим, Дина Белоцерковская, Амирхан Амшоков эм «Шагди» бла «Арабеск» сабий тепсеу ансамблеле да кыошулгъандыла.

КыАСЫМЛАНЫ Аминат.

ИТИНИУЛЮК

Хорлагъанла даражалы техника вузда окъуяллыкдыла

Кёп болмай Нальчикде «Кюн шахар» къошакъ билим берген араны илму-тинтиу эм конструктор бёлюмюню келечилери, «Жаш техникле эм изобретательле» Битеуроссей конференцияда хорлагъанла эм призерла, Кубинкада «ЮТИ—АРМИЯ 2021» халкъла аралы аскер-техника форумну инновациялы кёрмючюнде кеслерини ишлери бла проектлерин кёргюзтгендиле.

Ахырында атындан Жаш фахмулагъа айырмалы ишлери ючюн РФ-ни Кыоруулау министрствосуну эм башха профильли компанияланы дипломлары эм эзде къалыра саугъалары берилгендиле. Тамата класслары келечилерини билимлерин андан ары ёсдююрча «Алмаз-Антей»

концернде конкурсну ётерге чакъыргъандыла. Анда хорлагъанла Россейни белгили техника вузларында окъургъа онг табарыкъдыла.

Алай бла даражалы форумда Бабугентде 2-чи номерли кадет школну окъуучусу Ул-башланы Мухаммат - «Учуучу аппаратланы къанатларын жарашдырууда композит материалланы хайырлануу», Нальчикни 14-чю номерли гимназиясыны келечиси Хочулану Рашит - «Космосда кёп заманны учхан кезиуде медико-биология проблемалагъа профилактика бардырыча гитче мобиль центрифуга» эм Нальчикни 5-чи номерли орта школунда окъугъан Тамирлан Нагоев а «Бийик-тау жерлени ток бла жалчытырча жюзючю гитче гидроэлектростанцияла» деген сейир ишлери бла шагъырей этгендиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

САКЪЛЫКЪ

Табийгъат байлыкълагъа къайгырыуу бла

Къабарты-Малкъар къырал бийик-тау заповедник энчи сакъланган жерге саналады. Ол себепден мында табийгъатха заран тюшмез ючюн бир тюрлю иш бардырыркъа неда эркинликсиз кирирге жарамайды. Федерал законну 33-чю статьясына тийишлиликде (Энчи сакъланган табийгъат тийрелени) заповедникле бла миллет парклары сакълау жумуш сагъынылган учрежденияланы келечилеринден къуралгъан къырал инспекция бла толтурулады.

Къырал инспекторла вахта амал бла кече-кюн демей, кордонлада бла къышлыкълада къалып, дайым кёз-къулакъ болгъанлай турадыла. Аланы хар бири бла радиосвязь жюрютюледи, кеслерини машиналары эм сауутлары да барды. Аны бла бирге оператив къауум къошакъ халда къоркъуулу участкада аманлыкъчылары тинтирча терк-терк плансыз рейдле бардырады.

Заповедник беш участокдан къуралады – Огъары Малкъар, Бызынги, Хазнидон, Суван-суу, Башиль эм Чегем. Алада къырал инспекторланы постлары барды. Мында ишлегенле фенология тинтиуле бла кюрешедиле, жаныуарланы бла къанатлылары санын тюз билирча мониторинг бардырадыла. Алимлеге негерлик

этедиле, къонакълагъа экскурсияла ётдюредиле, экология жолчукъланы тазаладыла, терекчикле орнатадыла, ала аурумазча, къурт-къумурсха заран салмазча къарайдыла, жерге тюшген бутакъланы кетердиле, от тюшмезча къоркъуусузлукъну жалчытадыла эм башха жумушлары тамамлайдыла.

- Бюгюнлюкде заповедникде 40 инспектор, ол санда оператив къауум сакълау жаны бла борчну толтурадыла. Аланы баш борчлары табийгъатны кийик тюрсюнлюго бузулмазча сакъ болургъады. Аманлыкъчыла билинсе, ала административ жууапха тартыладыла. Уллу хата этген эселе уа, уголовный иш ачылып, районну ишлерини органларына бериледи, дейди заповедникни сакълау жаны бла таматасыны орунбасары

Уяналаны Идрис.

Бызынги участкада къырал инспекцияны таматасы Чочайланы Жамал айтханга кере, кордонла эм биринчи энчи сакълау ишни толтурадыла. Аны бла бирге инспекторла заповедникни тийресинде болгъанла, кеслерин жорукълагъа кере жюрютюрча профилактика халда ангылатыу иш бардырадыла. Андан сора да, от тюшмезча къоркъуусузлукъгъа, экология акциялагъа, игилендириу ишлеге, фенология тинтиулеге эм башха жумушлагъа да тири къатышадыла.

ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейля, КъМР-ни къырал бийик-тау заповедникни экология эм жарыкъландырыу туризм жаны бла бёлюмюню таматасы.

КЪУТХАРЫУ

Борчларын тийишли толтургъандыла

Орта кюн ингирде 17 сагъатда Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны Къыйын болумла жаны бла арасына Минги тауда, 5400 метр бийикликде, 23 адамдан къуралгъан альпинист къауум табийгъат болумла бла байламлы ажашып, болушлукъ излегенини юсюнден билдиргенди. Аланы къутхарыу къауумла Элбрус излеу-къутхарыу отряддан 2 техникада 7 адам тебирегендиле.

Юч сагъатны ичинде излеу ишледен хайыр чыкъмагъанды. Къар, суукълукъ -20, аллынгы кёрюу 1 метр, боран а бир такъыйкъагъа 40 метрге жете эди. Альпинистлени 5000 метрден ёргеде излегендиле. Бир къауум замандан, алагъа болушлукъгъа нальчикки къутхарыучула да атлангандыла.

23 сагъатха жуукъ заманда белгили болгъаныча, 23 адамдан таугъа 19 атланган эдиле. Къалгъан тёртюсю кеси алларына артха айлангандыла. Къалгъанладан бек алгъа тёртеуленни тапхандыла. Жарсыуу, ол кезиуге дери бири дуниясын алышып эди. Аланы

къутхарыу ишле бошалгъандыла. Ол жумушха битеу да 69 къутхарыучу бла 16 техника къатышхандыла.

Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны пресс-службасындан билдиргенлерине кере, таугъа атлангандан алгъа бу къауум къутхарыучулада регистрацияны ётгенди. Альпинистле бары да къыралны тюрлю-тюрлю регионларындан эдиле. Жыл санлары 32-45

къутхарыучула ратракла бла энишге ашырып, табылмай тургъанла таба тебирегендиле.

Алай бла, 24 сагъатха жуукъда, Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясыны таматасы Михаил Надёжин къутхарыу ишлеге аталгъан кенгеш бардыргъанды. Анга Элбрус районну администрациясыны таматасыны къуллугъун толтургъан Сотталаны Къурман, Элбрус излеу-къутхарыу отрядны башчысы Гюлюяланы Абдуллах эм дагъыда башхала къатышхандыла.

Кече 2 сагъатха жуукъ заманда къалгъан альпинистлени да тапхандыла. Аладан бирини аягъы сынып, дагъыда тёртеулен а ёлюп эдиле. 2 сагъат 45 минутда битеу

жылгъа жете. Араларында къарачайлы жаш Кипкеланы Таулан да барды. Сау къалгъанлагъа тийишли медицина болушлукъ этиледди. Элбрус излеу-къутхарыу отрядны инстаграмда официальный аккаунтундагъы видеолагъа кере, асламы кеслери алларына тебалгъан окуна этмей эдиле. Ратракла бла тюшюрюлгенлеге медикле терк болушлукъ тапдыргъандыла.

Къутхарыучулагъа бу ишде сынамлы уста Жаппулану Адамей башчылыкъ этгенди. Аны бойсунуунда болгъан жашла, сёзсюз, чынтытты жигитледиле.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

ЖЫЛЛА, АДАМЛА, КЪАДАРЛА

1981 жылда бир къауум танышларым бла Куба Республикага солурга бир айга барган эдим. Бизни къууанчыбызны чеги жокъ эди. Ол жолоучулукъга иги кесек алгъадан окъуна къуралабыз. Сёзсюз, айрыкамны тарыхындан да хапар билебиз.

Киеуом Азаматланы Аскер 1962 жылда октябрьде Кубада аскер къуллугъун толтурганыны юсюнден айтхан эди. Болсада ол кезиуде адам улу ядерный сауут бла кеси кесин жер башындан жокъ этерге жетгенини юсюнден а сёз да сагынмагъан эди. Андан бери жарым ёмюрден аслам заман ётдю...

Къыйын болумлада чыныкъгъанла

Биз онжети сагъатны ичинде, аладан тогузуну Шош долайны башы бла учуп, Гавана шахарыны Хосе Марти атлы аэропортуна тюшдюк. Алайда окъуна кубачыла бизге бек жарыкъ тюбеген эдиле. Андан сора да, ол къыралда тургъан отуз кюнню ичинде къайры барсакъ, къайда болсакъ да, Совет Союздан келген туристлеге къарындашларына, эгечлеринеча къарай эдиле.

Бир ингирде уа Шуёхлукъну маданият юйюне элтген эдиле. Анда кубачыла бизге, кеслерини тепсеулерин кёрюзтуп, орус тилде жырагъан эдиле. Ол юйню музейинде уа совет солдатланы суратлары, аланы, кариб къытлыкъны юсюнден да хапарлагъа кёп документли материалла бар эдиле.

Болсада 1981 жылда да Кубада 1962 жылны октябринде болгъан къоркъуулу ишни юсюнден ачыкъ айталамагъандыла. Анда ишлеген эр киши уа бизге: «Совет Союзну ол замандагы башчысы Никита Хрущёв бла Американы президенти Джон Кеннеди бир тилли болмасала, жер башында жаны болгъан зат хазна къаллыкъ туюл эди», - дегени бююнча эсимдеди. Алай ол къаууалы палахны юсюнден ачыкъ бир адам да бир жерде да жазмагъанды.

Кёп жылланы кариб кризисни юсюнден ачыкъ айтыр амал болмай тургъан эсе, бююнлюкде ким да оюмун билдирирге эркинди. Мен а, ол мамыр жыллада жашауларына къоркъуу бола тургъанына да къарамай, жер башыны уллу палахдан къутхарыр ючюн Кубагъа барып, анда аскер борчларын намыслы толтуруп къайтханадан бирини эсгериулеринде окъуучуланы шагъырейлендирирге сюеме.

Биттирланы Къарайны жашы Къаншау 1939 жылда Акъ-Суу элде туугъан эди. 1959 жылда уа аны Совет Аскерни тизгинлеринде къуллукъ этерге чакъырадыла. Борчун да толтуруп, энди бир кесекден юйюме къайтама деп тургъанлай, аны жибермей тохтадыла. Не хыйсапдан болгъанын а айтмайдыла.

1962 жылда сентябрьде уа аны, дагъыда бир ненча совет солдатны Кубагъа ие-

диле. Таулу жашны къадары аллай бир узакъгъа элтир деп эсинде да болмагъанды. Ол заманда кариб кризис башланганды. Артда белгили болгъаныча, Къаншау къатышхан операция «Анадыр» атны жүрютгенди. Ол кеси да бек тасхалы болгъанды. Жыйырма суткадан асламны солдатла кемеден баргъандыла. Ала ядерный боеголовкалары бла баллистика ракеталаны Кубагъа элтгендиле.

Жыйырма кюнню ичинде кемени трюмундан хазна чыкъмай тургъандыла. Анда уа хауаны температурасы алтмыш градусхадери жетгенди. Таза хауа бла солур ючюн, бир кесек заманчыкъгъа, эки-юч адам болуп, палубагъа чыгъа тургъандыла.

Аш, суу бла да къыйналыр ючюн да къалмагъандыла. Америкалыла сезмез ючюн а, кемелени ичинде эл мюлк керекле жюкленип. Ала жерине жетгенде, алагъа Рауль Кастро тюбейди. Андан сора экинчи кюн алларында Фидель Кастро сау алты сагъатны ичинде сёлешгенди.

Къаншау, сёлерин ахыр кюнлерине дери да унутмай, аны юсюнден былай айтычу эди: «Керти да жигит, бир затдан къоркъа билмеген киши. Бирде ауазын уллу этип, бармагъын да ёрге тутуп, бирде уа къаты да сёлеше эди. Америкалыла Эркинликни айрыкамына къажай туруп, этмеген аман ишлери жокъ эди.

Ала Пайя-Хирондан наёмникледен десантны келтиргендиле, шпион самолётланы жибергендиле, Гуантанамода базаларында аскер кючлерин бегайтгендиле. Фидель Кастроу да,

ууландырып, ёлтюрюрге кюрешгендиле. Ма ол заманда Хрущёв Кастрогъа болушлукъ этерге деп совет аскерлени, ол санда ядерный сауутланы ракеталаны жибереди. Ала учуп, жыйырма минутдан Вашингтонга жетип, аны гунч этерге боллукъ эдиле».

Кубагъа жетгенлей а, Р-12 ракетаны керекле жерде орнатабыз, ала атылыргъа хаппа-хазыр болуп тура эдиле. Болсада кёп бармай аланы шпион самолёт эслейди. Ол кезиуде, бизден сора да, айрыкамгъа боеголовкалары бла Р-14 төрт улоу келе эдиле. Артда бизге айтханларына кёре, уруша хазырланганыбызны Совет Союзда Американы Бирлешген Штатларыны келечиси окъуна да билмегенди. Бизни уа не кечебиз, не кюнубюз тынчылыкълы туюл эдиле.

Анда тургъан кюнлеримде юйюбюзде, къарындашымдан туугъанлагъа бек тансыкъ бола эдим. Гаванада бир тишируу сабийни къоюнуна алып тургъанын кёреме. Балачыкны тилейме да, анасы, сёз айтмай, аны манга узатады. Андан сора аны къатында тургъанла да балачыклары манга бердиле.

Мен да аланы кезиу-кезиу къолума алып, кесиме къысып, жаякчыкларындан уппа этип, алай бла къарындашымдан туугъанладан тансыгъымы алгъанча болгъан эдим. Анда иги, аман тургъан эсек да, жылгъа жуукъ заманны ётдюргенбиз, - деген эди бир жол ана къарындашым Къаншау.

Аскерден юйюне къайтхандан сора таулу жаш Нальчикде политехника техникумгъа кирип, анда жетишимли окъуп чыкъгъанды. СКЭП заводда ишлегенди. Тирилиги, тутхан ишине ие кёзден къарагъаны, берилген марданы артыгъы бла толтургъаны ючюн да ол кёп саугъалагъа, грамоталагъа, махтаулагъа тийишли болгъанды. Саугъаларыны араларында «За трудовую доблесть» майдалы да барды.

Къаншау узун бойлу, кёк кёзлю, ариу санлы, чырайлы жаш болгъаны ючюн атына тенглери, шуёхлары Прибалт деучю эдиле. Юй бийчеси Муртазланы Мариям бла эки жаш ёсдюргендиле. Маратны бла Азаматны сабийлерине да къууангандыла. Къарындашыны юйдегиси къыркъ төрт жылында аушханындан сора аланы сабийлерин да аягъы юсюне этерге болушхандыла. Ала бююнлюкде жетген жашла бла къызладыла. Къаншауну ёз аталары Атлыдан башха кёрмегендиле.

Къаншау дуниядан кетгенли онбеш жыл болады. Бююн-бюгече да ол ёсдюргенле аны ариу сёлерин, огуурлу кёз къарамын, къол аязыны жылыуун унутмагъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Конференция

Коронавирусну багъыуда жангъы сынамгъа юйренуу — пандемияны хорлауну амалы

Илмуну эм технологияланы жылыны чегинде бу кюнледе Х.М. Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университетде «Шимал Кавказ регионда инфекция патологияла бла байламлы магъаналы соруула» деген VIII илму-практика конференция бардырылгъанды. Аны Росейни бла Къабарты-Малкъарны Саулукъ сакълау министрстволары, регионну СПИД-ге бла инфекция ауруулагъа къажай эм аланы профилактикасын бардыргъан арасы, Инфекционистлени республикалы обществолары, «Энци практиканы бардыргъан врачланы биринчи битеуроссей ассоциациялары» жамауат организация къурагъандыла.

Форумгъа Москвадан, Къабарты-Малкъардан, Ингушетиядан, Чеченден, Шимал Осетия-Аланиядан, Дагъыстандан, Къарачай-Черкесден, Краснодар эм Ставрополь крайладан дагъыда талай субъектден жукъгъан ауруулары бакъгъан докторла, эпидемиология, терапия, педиатрия, гастроэнтерология эм башха жаны бла специалистле къатышхандыла.

Жыйылгъанланы форумну ачылыуу бла республиканы саулукъ сакълау министри Рустам Калибатов алгышлагъанды. Ол билдиргенича, конференция КъМКЪУ-ну медицина факультетини юбилейине туюнди.

Къыйын илму проблемаланы жангызда тынгылы билим алуу бла тамамларгъа боллукъду, бютюдю ала башха-башха специальностланы бла компетенцияланы араларында чыгъа эселе. Коронавирусну хатасындан саусуланы бла ёлюмню саны къалай ёсгенин барыбыз да аныгъалайбыз. Биз бу аурууну багъыуну бла профилактикасыны амалларын излегенли жыл бла жарым болады. Систематика тинтиулени мурдорунда къуралгъан шарт медицинаны магъанасы, аны врачлагъа къалай керек болгъаны быллай кезиуде кёрюнеди. Былайда Росейни Саулукъ сакълау министрствосуну ковидни къурутуу бла байламлы ишин энчи белгилерге сюеме. Форум а жетишимли ётерин тежейме, - дегенди министр.

Университетни кадрла эм къурау-право соруула жаны бла проректоруну къуллугъун толтургъан Мурат Гукешпов а, врачлагъа коронавирус инфекция жайылгъан кезиуде кеслерин аямай ишлегенлери ючюн ыспас эте, КъМКЪУ-да медицина илмугъа, бу жаны бла специалистлени хазырлаулагъа энчи эс бёлюннгенин

чертгенди. Арт жыллада анда уллу медицина арала ишлеп башлагъандыла, вузну кесини клиникасын ачар умуту да барды, деп къошханды ол.

Конференцияны магъанасыны юсюнден оюмун Росейни Саулукъ сакълау министрствосуну штатдан тышында баш инфекционисти Владимир Чуланов да билдиргенди: «Форумну къураулагъа этген себеплиги ючюн Къабарты-Малкъарны къырал университетине, аны медицина факультетине ыразылыгъымы айтыргъа сюеме. Бусагъатда, къыйын болум бийлеген кезиуде, быллай жыйылыулары ётдюрюю бютюн къыйынды. Болсада, COVID-19 ауруу тийген саусуланы багъыуда бир бирибизни сынамыбызгъа аласыз юйренирге жарамаз».

Владимир Чуланов а «COVID-19 жангы корона вирус жукъгъан аурууну пандемиясы. Экинчи жылны Росейге дерслери» деген докладны хазырлагъанды. Анда ол аурууну тыйыуда къаллай сынам жыйылгъаныны, дунияда эпидемиология болумну юсюнден билдиргенди. Аны айтханына кёре, 6-12 сентябрьде регионланы асламысында юч толкъун ётгенди, аланы ахыргысы бютюн огурусоз болгъанды. Росейде 7 214 520 адам ауругъанды, аладан 98 проценти вакцинаны салдырмагъандыла, 195 835 инсан аушхандыла. Битеу дунияда жашагъанладан вакцинацияны 43 проценти ётгендиле, Росейде - 32 процент.

Докладчы чертгенича, вирус жеринде турмайды, тохтамай тюрленеди, жангы тюрлюлери чыгъадыла, бу шартла врачланы, айхайда, сагъайтадыла. Бююнлюкде аладан эм къоркъуулусу дельта штаммы, андан адамла бек къыйын ауруйдула. Аны ючюн маскаланы жүрютюрге, тазалыкны жорукъларын унутмазгъа тийишлиди. «Вакцинопрофилактиканы программасына да эс бурургъа керекди. Хар къыралда да, Росейдеча, вакцинаны тюрюлю тюрлюлери жокъдула. Спутник V дельта штаммы профилактикасын бардырыуда да ахшы эсепле кёрюзтгенди», - деп эсгертгенди ол.

Конференцияны кезиуде врачла коронавирусдан сора да, коклюш, менингококковый инфекция, вирус гепатит С, герпес, пневмония, ОРВИ эм талай башха ауруулары багъыуда сынамларыны юсюнден айтхандыла, деп билдирди КъМКЪУ-ну пресс-службасындан.

КЕТЕНЧИЛАНЫ Зульфия.

САБИЙЛИГИ

Ол 1923 жылда Булунгуда тууганды. Башха таулу сабийлеча ёсгенди. Къолайлы жашаганды Къоналий, малы, мюлкю да болганды. Эл мюлк кърала туруп, жугъун аямаганды. Акъ къазакъла бла урушда жаралы болуп, ол жаралары ашланып, тынчыкъ бермей, 1930 жылда ауушханды. Зайнафны къайгысын анасы бла тамата кърарындашлары къргендиле: Магомет, Кязим, Тенгиз. Зайнаф артда кър жылланы кърешген ишин – «Къарачай-малкъар тилни фразеология ангылатма сёзлюгюн» алагъа атаганды.

Тау элдеде школла ачыла башлаганда, ол ары суйюп барганды. «Школубуз – эки класс, Къулийланы Таусону юйюнде эди. Биринчи устазым кърарачайлы кызы Мариамды, артда Этезланы Чокка окъутханды. Аламат адам, тизгинликни, тазалыкъны суйген. Орус тилден а – Белый Александр Степанович. Ол эки кызы бла кшоншуда Акъкъызыланы Ачени юйюнде тура эди. Колхоз берип, эки ийнеги бар эди школу. Эрттен сайын бизге сют бла гыржын бергендиле. Жайда лагерьде солутхандыла. Сейир этеме, Совет власть бизге аллай бир кыйын салганына...» – дей эди ол.

УСТАЗЛЫКЪ

1939 жылда Булунгуда жети классны бошагъан Зайнафны кърарындашлары Нальчикге элтгендиле. Ол анда педагогика училищеге киргенди. «Алыкъа онбеш жылым толмагъаны ючюн алмай эдиле да, Гочияланы Масхут 1923 жылда тууганды деп къагъыт берип, бюгюн да алай барады. Онжети адам болуп кирген эдик ары: Таппасханланы Зухра, Макытланы Маржан, Акъайланы Мализа, Къалабекланы Амилий, Мусукаланы Фатимат, Акъкъызыланы Шарай, Чегембайланы Хусей, Жарашыуланы Мажит... Бошагъан а жаланда

мен этгенме. Мен да юч кере къачхан эдим юйге, кърарындашым артха келтирип турганды ансы», – деп, жарыкъ кюле эди Зайнаф.

Уруш заманда бир кесекге тыйылгъан эди окъуу, артда уа, училищени бошагъанлай, школга ишлерге кирип, Зайнаф институтха да экзамен-

буюргъандыла.

«Къыргъызыла бизден кър да жарлы жашай эдиле, хауасы жылы, жери да битимли болгъанлыкъга. Жер туюплю, башы къамиш бла жабылгъан топуракъ юйледе кечингендиле, – дей эди ол артда. – Суу къытылыгъа а кыйнай эди. Узакъ болмай таза

берирча онг этгенин а эллилеринден эшитгенме. Къагъыт жазаргъа кереклиле, адамларын излегенле да анга келгендиле. Зайнаф бла Аппайланы Шамкъыз анда школда бирге онюч жылны устазла болуп ишлегендиле. Кызыланы ары ишге кире туруп жазгъан завленияларын къргенде, район

сабийликден таныгъандыла. Жаш ол заманда, лётный училищени бошап, урушдан кърыйтып эди. Ол, ёксюзле юйюрюн кечиндирип ючюн, шахтада ишлегенди. Ала бирге эки кызы бла жаш ёсдюргендиле: Лейля – врач, Айшат – устаз, Малик – инженер.

Ата журтха кърыйтхандан сора, ала иги кесекни Булунгуда жашагъандыла, окъууларын да бардыра, жангыдан къррагъан школларында ишлегендиле. Артда, 1968 жылда, Нальчикге кърчюп, Акъ-Сууну школунда урунгандыла. Мажит географиядан окъутханды, Зайнаф а юч жылны завуч, онеки жылны уа директор болуп турганды. 1984-1990 жыллада ол Устазланы билимлерин ёсдюрген институтда окъуу китапланы бёлюмюню таматасы, 1990-2002 жыллада уа республикада Билим бериуде миллет проблемаланы лабораториясында илму къруллукъчу болуп ишлегенди.

СЫЙ-НАМЫС

Жарашыуланы Зайнаф 1960 жылда Устазланы 2-чи Битеуроссей съездлерини делегаты, 1963 жылда КЪМАССР-ни Баш советини алтынчы чакъырууну депутаты болганды. Аны саугъаларына «Сыйлылыкъны белгиси» орден бла «За трудовую доблесть», «Ветеран труда» Улуу Хорламын тёрт юбилей майдалы да кършулгъандыла.

Магъаналы жашагъанды Зайнаф. Кърлени тюз жолгъа салганды, китапла жазганды, илму иш бла кърешгенди. Мажитни этген суратлары уа, таулуланы тарыхларын сакълап, битеу Чегем ауузун къруу андырадыла бюгюн да. Аланы саны мингден атлагъанды. Бу огурлу адамла насып ырысхыда угъай, адамлыкъда болганын билгендиле. Ол а улуу дерсди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Эсде тутуу

АНЫ ЖАШАУУ БЮГЮН ДА ДЕРСДИ БИЗГЕ

Кър магъаналы адамлагъа тубейсе жашауда, ол андан сейир кърюнеди. Дунияларын алышсала да, ала жашап турадыла сени сагъышларында. Ма алай болуп, эшитесе ауазларын, кюлгенлерин, кър аллынга келеди жарыкъ, мудах да кърарамлары. Тамата шуёхум, Халкъгъа билим бериуню отличниги, РСФСР-ни школуну сыйлы устазы, филология илмуланы кандидаты Чыпчыкъланы Къоналийни кызы, Жарашыуланы Зайнаф аладан бириди.

Биринчи кере аны студент заманымда 1978 жылда Акъ-Сууну школунда практикагъа баргъанымда къргенме. Андан арысында, ол 2019 жылда дуниясын алышхынчы, арабызда жылыулу байламлыкъ татлыдан-татлы бола баргъанды.

ле бергенди, алай анга анда окъургъа туюмгенди.

ТЫШЫНДА

Чыпчыкъланы юйюр кърчюгюнчюлюкте Къызыл-Къая бла арасы алты километр болгъан 1-чи совхозгъа туюгъенди. Билими болгъан кърыйда да башын тас этмейди, кимге да аны ахшылыгъы тиеди дегенлери ол сынау кюнледе Зайнафны юсюнде керти болуп чыкъгъанды.

Экинчи кюн окъуна совхозну конторуна барып, ол устаз болгъанын билдиргенди. Алагъа жашар журтха эски тирменни бергендиле. Зайнафны кесине уа кърчюгюнчюлени тизмесин этерге

суулу черек баргъанлыкъгъа, андан не файда, комендант ары жибермесе? Кърчюгюнчюле, таулула, чеченлиле да, жюз бла жарым юйюр, сегиз жюзге жете адам болгъан эдиле. Асламысы кърарысуз кърартла бла сабийле – ишлялмагъанла. Тиширууланы ишге сургенде, сабийле кеслери кечингендиле. Онбир-окекижыллыкъ жашла жашау мадар этерге кърешгендиле, кърыйчула болуп, колхоз ишге жарап...»

ЫШАНДЫРГЪАН ТЮРЛЕНИУЛЕ

Зайнаф анда ол ал, бек кърыйын заманда ишлеген кърчюгюнчюлеге 500, ишлемегенлеге уа 300 грамм гыржын

инспектор аланы билимлерине сейир этген эди.

Анда кър ёлмю кърюрге туюгъенди Зайнафха. Биринчи жылны жайында кърартладан жарымы алышхандыла дунияларын. Тиф кърыгъанланы да санлары кър болуп, кърыйналгъанды халкъ. «Артда тюзелген эди жашау. Совхозгъа таматагъа Гелястанланы Махмутну салгъанларында уа, бютюнда. Ол бизден кърплени жашагъан жерлерибизни, болумубузну игилендирген эди», – деп, ыразы эди Зайнаф.

СЮЙГЕН ЖЕРЛЕРИНДЕ

Ол жашау негери Жарашыуланы Мажитге анда тубегенди. Ала бир бирлерин

Эски сурат

Тарыхлы кезиуле

Мындан арысында къралай бир жашаса да, халкъыбызны бир заманда да унутулмай барлыкъ тарых бетлеринден бири кърчюгюнчюлюкдю. Жанын-къранын

аямай, къраралына къруллукъ эте тургъанына да кърарамай, жаратылгъанлы бери да, жюз-минг жылла бла жашап тургъан жеринден кърчюгюнчюлюкдени халкъны журегине

сау болмазлыкъ жарады ол.

Миллетни Орта Азияны кър жерлерине хурттак-хурттак этип чачханлыкъгъа, таулула кеслерин тас этмегендиле. Тиллерин, динлерин, адет-тёрелерин, маданиятларын сакълагъандыла. Ишге берилп, жангы усталыкълагъа да юйренип, жигерликлери бла

Кърчюгюнчюлюкню сабийлери.

Атлары белгисизди. Огъары бахсанчыла.

Сюелгенледе сол жанындан экинчи Текуланы Шамиль Москвада 1956 жылда эл мюлкню жетишимлерини Битеусоюз кърмючюнде.

ол жерли адамланы окъуна озгъандыла, юйюрле къррагъандыла, сабийле ёсдюргендиле.

Ёз тилибизде чыкъгъан «Заман» газетибизде аланы юслеринден билдире турабыз. Алгъаракъда уа кър ауум окъуучубуз кърчюгюнчюлюкде алынган суратланы кезиуден кезиуге бере турсагъыз эди, деп тилегендиле.

Аланы тилеклерин кърыйып

эте, онгубузгъа кере, кърчюгюнчюлюкде алынган суратланы басмаларыкъбыз. Аллаилары болгъанла жибере турсунла бизни окъуучула бла байламлыкъ журютген эм реклама бёлюмюбюзге.

Сорлукълары болгъанла 42-37-94 неда 89287077855 телефон номерлеге бёлюмюню таматасы Османланы Хыйсагъа сёлешсинле. Суратланы сакълайбыз.

ТАУРУХ

Баший тас болган сызгъа

Герпегежден Къашхатау таба элден юч километр чакълы баргъанлай, жолну сол жанында, тал терекле тюбюнде сууукъ шаудан чыгады. Анга Баший кезлеу дейдиле.

Алайтын ётгенлени кёбюсю тохтайдыла, суудан ичедиле, суусапларын къандырып, аны жаратханнга да шукур эте, жолларына тебирейдиле. Кесим да алайгъа кёп кере бара тургъанма.

Кёп жылла мындан алда герпегежчи акъсакъалдан эшитген эдим аны хапарын. Эшитгенимча сизге да билдирейим. Бурунгу Огъары Малкъардан Башийладан бир эр киши алайда кёш тутханды. Жаз башында болган малын ол тийреге келтиргенди. Кеч кюзге дери алайда тутханды. Кютюу эркин болгъанды, хансы белге дери жетип ёсгенди. Алай жерде отлагъан мал, айхай да, семиргенди. Къар жауар кезиуде уа элине жыйышдыргъанды.

Таудан ёзёнге келген малкъарлыла жашны кёшунда солугъандыла, ашын ашагъандыла, сууун ичгендиле, кеч болганла анда къала тургъандыла.

Малкъарлы жаш алайны кезлеу ючюн окъуна сайлагъан болур эди. Кёшю да тюз аны къатында. Суу чыкыгъан жерни къазып кенгертгенди, тал терекледен къазык, чыбык къырып, тегерегин мал кирмезча бегитгенди. Шауданны тебен жанында уа кёю, тууарлары да эркин ичерча кёлчюк да ишлегенди.

Жашны бир аламат ажири да болгъанды. Жанындан къарасанг, кийик жаныуаргъа окъуна ушагъан. Ыстауатха башха адам келсе, ол аны юсюне чабып болгъанды.

Иеси аны бир заманда арбагъа жекмегенди. Жюк ташытмагъанды. Аягына кишен салмагъанды. Салыр кереклиси да жокъ эди. Кеси аллына эркин айланганды. Кенге отлай

турса да, иесини чакъыргъан тауушун эшитгенлей, терк окъуна чабып аллына келгенди.

Къауум жыл андан алда кеч кюз артында бир жауунлу кече бёрюлени къыстау улугъан тауушлары чыгадыла. Малла да тынгысыз боладыла. Ала ары дери да улуй тургъандыла, узакъда, кенге. Алай бу жол жанлы кёшха иги да жууукъ жанлагъанды.

Баший улу от жагдадан сол къолуна жана тургъан кесеу, онг къолуна уа ушкогун алып тышына чыгады. Чыкъсанг да аллайны кёр, ыскындыкны ары жанында жылтырагъан кёзле эслендиле. Къауум бёрю жууукълаша келедиле. Ала келген жанында ыскындыкгъа къысылып тайы бла байталны эследе. Жаш кесеуно бёрюле таба сызды, ызы бла ушкогдан атдырды. Жаныуарла къачдыла. Сора Баший улу сехлени ачып, атланы жыяды. Байтал сюрюше-сюрюше кючден ётдю да, экиси да халжар тюбюнде маллагъа кёшюлдүла. Эрттенликде жауун да тохтады, ариу кюн да тийди. Тереклени сары-къызыл чапыракъларын жылтыратады.

Жаш бюгюн башха кючленден эсе алгъаракъ кёпду. Малланы элге сюрюрге керекди. Къонак атлагъа къарай барса, байтал жатып терен-терен солуй тургъанын кёрдю. Мангылайында акъ жулдузчугъу бла къаратор тайчык, аны къыйналгъанын ангылагъанча, таймай къатында суюледиле.

Кёшюну иеси байталны къатына барып, башын сылады, солууна тынгылады, халин жаратмады. Юсюнде терен жараларын да кёрдю. Атны болмазлыгъын билди. Баям, байталгъа бёрю тишле жетген болур эдиле.

Аны болмазлыгъын кёргенден сора, ол бир жанына болгунчу сакълайым деп, дагыда эки кюн турду. Ючюнчю кюн эрттенликде байтал ёлдю. Жаш

болмай жашайды.

Аны кюркёуун эте малчы киши жан-жанына къарай келе болады. Юйге жетерге кёп къалмай, энди кьутулдум дегенлей: «Не ауур югюнг барды, Мухтар», - деген сёзле жүрегине бичакъ чанчылгъанча эшитилдиле.

Юч сомну багъасы

НЫГЪЫШ ХАПАРЛА

Ай, ант жетмесин санга. Шайтанмыса, жинмисе, къайдан чыкыдынг, - деп, Мухтар ызына къарады.

Хасым а къатына жууукълаша келип: «Нек эсе да жукълаялмай, хауада солуюм деп, тюз бусагъатда орамгъа чыкыгъан эдим», - деди.

-Да, бек эркин арбазынг барды. Андагы хауа жетмеймиди? Бери ажашыпмы келгенсе?

- Къалай эсе да келгенме. Машокдагы уа не затды? Бюгюн фермагъа машина бла бир жарма келтирген эдиле, баям, андан юлюшчюк алып келесе?

аны ыстауатны мюйюшюнде басдырып, малларын да аллына этип, элине тебиреди. Тайчыкыгъа уа къол ууучу бла ийнек сют ичирип турду. Ёсдюрю, жарагъан ат этди.

Алты жыл озду андан бери. Тайчыкык уллу болду. Иеси аны бла чаришлеге жүрюйдю. Барса да, хар заманда да хорлайды. Чаришледе аны къаратору бла келе тургъанын кёрселе, кёп жигитле чаришге къатышмай болгъандыла.

Бир жол, Голлу байрамны кезиунонде, биягъы была алчы боладыла. Чаришге къатышханланы барын да озуп, акъсакъалланы алларына биринчиле болуп келедиле. Таматала бла саламлашайым деп атдан тюше тургъанлай, ызындан келген атлы, хорлатханыны ачыуундан, аны сыртына къамичи бла урады.

Баший улу ётгюр, жигит жаш эди. Алай болмаса, кеси жангызлай элден узакъ кетип, кёш тутуп да турмаз эди. Ол адамны анга этгени ачыу тиеди да, къаны къызады. Сермеп къамасын чыгъарып, ол адамны къарынына уруп, алайда окъуна ёлтюреди.

Уллу байрам даулашха, туююшге, бушуугъа бурулады. Бирле аны, бирле муну жанлы боладыла. Иш тереге бериледи. Анда уа аллай оноу этиледиле. Къамчи бла ургъан терс болгъан эсе да, Баший улу къан текгенди. Аны ючюн ол элден кетерге керекди.

Не этерик эди жаш тёрени оноуна бой салады. Холамгъа кетип, анда

жашап турады, юйдегили да болады. Герпегеж тийресинде кёшю да бош къалады, кезлеуню тегерегин чырпы басады.

Баший улу тёрени оноуун тюзге санамай, элине къайтыргъа акъыл этип, амал излеп тургъанды. Андан сора тюзлюк излеп, Нальчикге орус законлагъа жүрюп тебирейди. Аладан тюз оноу алып, элине къайтыргъа излейди.

Холамдан Къара-Суугъа келип, андан Хумалан жайлыкъла бла Сары-Талагъа ётюп, андан Солтанакъ аягында сызгъа бла Хари сууна энип, Акъ-Сууну ичи бла Нальчикге келип болгъанды. Мында ишин этгенден сора ызына да алай къайтханды. Негерлери уа - белинде къамасы бла жулдуз мангылайлы къара тору.

Бир жол Баший улу Нальчикден ызына къайтып бара, Акъ-Суугъа киреди, анда Хари сууун да ётюп, сызгъа бла ёрге тебирейди. Солтанакъгъа жете баргъанлай, шёндю соллу юйле тургъан жерде, аны аллына юч атлы чыгадыла. Биринчисини къолан аты болгъанын акъсуучула кёргендиле.

Андан сора Баший улу кеси, аты да думп болуп къаладыла. Адамла кёп излеген да этедиле, алай тапмаидыла. Андан бери акъсуучула Хари сууундан Солтанакъгъа дери баргъан жерге Баший тас болган сызгъа дейдиле.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Мухтар, жыл саны келген адам, эрттеден бери колхоз фермада малчы болуп урунады. Ол сютню эсепчиге ётюреди. Сора мал куудушлагъа бичен салады. Юйде да мал туттады: сауулгъан эки ийнеги, багъылгъан бугъасы, кёйлары. Алагъа ашлары жетмей къалса, фермадан алады. Бирде таматагъа соруп, анга кёргюзтмей этген кезилери да болады.

Бир жол фермагъа тартылгъан мирзеу аш келтиргендиле. Мухтар андан юйюнде малларына элтирге юлюш чыгъарады. Машок бла бирин сыртына кётюрюп, кече къарангыда ырбынла бла юйге тебирейди. Кеси кесине: «Не да болсун, ол антсыз Хасымгъа жолукъмай кьутулсам эди», - деп келеди.

Андан кёпле да кюркёадыла. Былай бир жашырын иш эте тургъанлай, эбизе харбыздан чыкыгъанлай, аллынга суюлип къалыр. Кёзю кёргенни уа ол сагъатлай элге хапар этип жаяр. Юсюне да болгъанны болмагъанны да кёшюп. Жаратмаидыла адамла аны. Сюйген, суюмеген да андан кенгирек турургъа излейди. Ол кёрмей а элде чыпчык да учмаз. Кеси да Мухтарладан узакъ

Энди Мухтар букъдуруп эталлыгъы жокъду. Не да этип, хапарны андан ары жайдырмай кьутулургъа керекди. «Тюз ангылагъанса, амалсыздан аллай бир гюнях ишчик этерге тюшгенди. Мал ашым тауусула турады. Алыкъа уа жаз жылыуну хауасы окъуна жокъду. Энди сен аны хапар

болду. Тилчини ауузун тыйдым деп, тынчайып жукълады.

Хасым а тешекке киргенден сора да жукълаялмай кёп турду: «Ыхы, ахчаны алдым. Къауум кюн тюкенден сыра алып ичаллыкъма. Алай ауузуму уа тыяллыкъ болурмамы», - деп кёп сагъыш этди.

Экинчи кюн эрттенликде, Мухтар келтирген ашындан асыралып тургъан бугъасына да жарым челегин салып, къабакъ эшикни ачып, ишге бара, орамгъа чыкыды. Алайда уа Хасым суюлип. Аны кёргенде, абызырап, жеринден тебалмай, аралып туруп, бир аз эс жыйгъандан сора: «Берген ахчам азмы болду. Юсюне кёшаргъамы керек болур эди? Юч сомгъа уа базардан сатып алсам да чыгъарыкыды машок мирзеу. Огъесе башха жумушунгму барды», - деди.

Мухтар айтып бошаргъа Хасым къатына келип, алгъан ахчасын арха узатып: «Ахчангы ал. Кече узуну сагъыш этип чыкыгъанма. Юч минг сом берсенг да, ауузуму тыяллыкъ туюлме. Халымы уста билесе. Айып этме», - деп, эл аллы таба кетди.

ЛЕЙЛУН улу Х.

ТЮБЕШИУ

Жюрекледе сакъланырыкъ такъыйкъала

Бабугентде Деппуланы Хаким атлы 2-чи номерли кадет школда жангы окъуу жылны ал кюнлери сейир тюбешиуден башлангандыла. Кёп болмагъанлай кадетлеге къонакъгъа РФ-ни халкъ художниги Герман Паштов келгенди. Аны биргесине РФ-ни Сауутланган кючлерини запасдагъы офицерлерини «Мегапир» миллет ассоциациясыны КъМР-де бёлюмюню советини председатели Атайланы Жашарбек, «Мегапирни» советини келечиси Хаким Кунижев, Черек муниципал районну жер-жерли администрациясында Маданият управленины таматасы Байсыланы Харун да болгандыла.

армачылыкъ жолларын билгенлерин туура этгендиле, жоралау назмула окъугъандыла эмда хор бла жырлагъандыла. Ызы бла Герман Суфадинович сёлешгенди. Ол кесини уруш жыллагъа тюшген къыйын сабийлигини, окъууну, чыгъармачылыкъны юсюнден хапарлагъанды. Школубузгъа бир ненча китапны эм суратларын саугъалагъанды. Дагъыда ол ксилография амал бла сурат ишлеуден мастер-класс бардыргъанды. Сабийле къонакъгъа суйюп тынгылагъандыла, гравюраны хазырлауу къарагъандыла эм ол ишге кеслери да къатышгандыла. Тюсюнлей жарыкъ халда ушакълашыу тюбешиуге энчи къууат бергенди. Уста Лермонтовну кавказ темалы

хапарларына кёре жазгъан суратларын, кеси да уллу шухлукъ жюрютген Къулийланы Къайсынны назму жыйымдыкъларына хазырлагъан иллюстрацияларын да кёргозтгенди. Башха чыгъармаларыны тарыхларыны юсюнден да сейир хапарлагъанды. Кадет школну директору Эристаулары Абдурахман а керти да бийик фахмулу инсан бла тюбешиу жаш тёлюню эсинде сакъланырыгъын белгилегени. Ахырында сабийле, абаданла да суратчыгъа соруула бергендиле, къол ызын салырын тилегендиле, жыйылып суратха тюшгендиле.

АТТОЛАНЫ Халимат,
орус тилден бла адабиятдан устаз.

СПОРТ

СПОРТ

Дунияны биринчилигине къатышырча

Бу кюнледе Краснодар крайда Витязево поселкада битеустилли каратэден Россейни чемпионаты бошалгъанды. Ол тутушуу искусстволандан жаш адамлары арасында бардырылгъанды. Ары 51 къыралны регионларындан 326 спортчу къатышганды. Къабарты-Малкъар Республиканы жыйымдыкъ командасы, толу контакт дисциплинада хорлап, юч алтын майдал бла къайтханды. Кеслерини къауумларын да Гузиланы Магомет (85 кг.), Темуккуланы Ахмат (65 кг.) эм Темерлан Баксанов (60 кг.) биринчиле болгандыла. Спортчулары Сабанчылары Мурат, Шахмырзаланы Шахмурза, Алан Макоев эм Даут

Кешев юйретедиле. Ноябрьде Тюркде ётерик Дунияны чемпионатына къатышырча Россейни жыйымдыкъ командасы турнирни эсеплерине кёре къураллыкъды.

ДОДУЛАНЫ Мадина.

Жерлешибиз – Россейни чемпиону

Майкопда дзюдодан Россейни чемпионатында Къабарты-Малкъардан спортчу Алим Балкаров чемпион болганды, деп билдиргендиле эришиулени къурау комитетинден. Тюнене, 23 сентябрде Майкопну «Якуб Коблев» спорт арасында Россейни чемпионаты ачылганды, анга къыралны 61 регионундан 530 спортчу къатышгандыла. Бизни жерлешибиз беш кере тутушханында да, ол санда төртюсюнде арсарсыз

хорлап, 66 килограмм ауурлукъда Россейни чемпиону болганды. Балкаров Россейни чемпионатында Тюмень область ючюн сермешгенди. Бюгюн бла тамбла да дзюдодан Къабарты-малкъар школну келечилери «Якуб Коблев» спорт комплексде бардырылгъан эришулеге къатышырыкъдыла.

Бизни корр.

Оюм

Тюз ызладан таймазча акъыл табылырмы?..

Наркотикле, ичги миллетибизни бузуп барадыла. Аны алайлыгына даулашырыкъла да болмазла. Адамны башын хайран этген затла аманлыкъланы, кир, къужур ишлени башламчыларыдыла. Жарсыугъа, бу уу бизни миллетге да жетип, жаш адамларыбызны бузгъанды, алагъа миллетде, халкъда бир заманда да болмагъан сылыкъ ишлени этдиргенди.

Бир ненча жыл мындан алгъа тау эллерибизден биринде жаш адам анасына зорлукъ сынатип ёлтюрени кёплени титиретгенди, ол бюгюн да унутлмагъанды. Акъылы, сезими таза адам анасына угъай, танымагъан тишируугъа окъуна быллай къыйынлыкъны сынатырыкъ туюлдою. Айтыулагъа кёре, ол жаш наркотикден, энчи уа уулу дармандан эсирип эди, алай официальный халда энчи службала алыкъа аны сылтауун белгили этмегендиле.

Неда Черкескеде 27-жыллыкъ жаш адам наркотикледен эсирип, эгечин бичакъ бла уруп ёлтюргенди, анасын жаралы этгенди. Атасына уа пневматика керохдан, бек аздан, беш кере атдыргъанды.

ЭСЕПГЕ АЛЫНГАН ДАРМАН «Лирика», «Дезоморфин», быллай башха дарманлары да саулукъгъа багъаргъа угъай, кеф болур ючюн хайырланганла, жарсыугъа, кёпден-кёп болуп барадыла. Аптекада аллай дарманы чырмаусуз сатып алыргъа онг болганына уа кесим да шагъат болганма. Сатыучу, алыучу да дарманны атын сагъынмагъандыла. Алай ала экиси да бир бирни бек терк ангылагъандыла. Сёзге, «Лирика» дарманы керек болган саусузла эки жюзге да жетмейдиле. Да сора аптекалада ишлегенле, предпринимательле адамлагъа керек болмагъан дарманы келтирип, кеслерине къоранч этмегенлери баямды.

Бу дарман адамны саулукъуна къаллай заран салады, аны ичген, андан эсирген кесин, жуукъларын да нек танымай башлайды? Врачла айтханларыча, «Лирикагъа» адам терк окъуна юйренип, ансыз болалмай къалады. Биринчиден а, ол эпилепсиягъа къажуу дарманча чыгъарылгъанды, алай анга артыкъ бек жарамгъаны ачыкъланганды. Аны мардасындан кёп ичгенни уа башы хайран болады, къуруда жукъусу келеди, тынчыкъ тапмайды, ачыуланганлай турады, жашаудан тюнголедиле. Андан сора да, адамны кёзлери осал кёрюп башлайдыла, жюрюшю тюрленеди.

Дармандан эсирген адам кесини халине, этген ишлерине да тюз багъа бералмайды, ол не этгенин-къалганын ангыламайды. Аллайла кюйсюз, огъурсуз боладыла. «Лириканы» энчи алып айтханда уа, адам анга терк юйренеди, андан сау болур ючюн а кёп заман керекди. Бюгюнлюкде къыралда болган законлагъа кёре, наркоманга

ол кеси ыразылыкъ бермесе, зор бла багъаргъа жарамайды. Жуукълары, ахлулары адамларын сау этерге суйселе да, ол кеси унамаса, врачла жукъ да эталмайдыла.

БИР ТАМЫЧЫ ДА ХАРАМДЫ Исламда адамны башын хайран этген, аны санына заран салгъан затлагъа жуукълашыргъа жарамайды. КъМР-ни къадиий Мисирланы Хызыр хажи бизге айтханыча, Къуранда, Мухаммат файгъамбарны, Аллахны саламы анга болсун, хадислеринде да ичги, адамны башын хайран этген затланы барысы да харам болгъанлары тохташдырылады. «Кёбюнде эсиртгенни бир тамычысы да харамды, деп айтылады хадиследе. Алай бла бир тюрлю ичги затны да хайырлангырга жарамайды. Бюгюн а ала кёп тюрлюдоле: сыра, аракъы, чагъыр, башхалары да. Аланы хар бирини эсиртген кючлери башхадыла, алай ол тергелмейди, ала барысы да харамдыла. Аллах барыбызны да бу аманлыкъ ишледен кери этсин, ол жолда болгъанлары да тюзетсин», - дейди ол.

Къадиий наркотикле ичгиден да аман болгъанларын чертеди. Дарманлары наркотикнича ичиу, уулу затланы ийисгеу, аланы уколча салыу, тотюнча тартыу – ала да барысы да бирча харам затладыла. «Къуранда адамны башын хайран этген зат битеу кир ишлени анасыды, деп айтылады», - деп къошханды дин къуллукъчу.

Сёзлерине шагъатха уа Мисир улу быллай юлго келтиргенди. «Бу бизни ата-бабаларыбыздан келген таурухду, - дейди ол. - Бир жашха не адамны ёлтюр, неда зийна эт, неда аракъы ич, деп юсюне сюелгендиле. Ол мурдар къалай болайым, зийна да къалай этейим, андан эсе аракъы ичейим да жанымы къутхарайым деп сагъыш этеди. Жаш кеф болуп, башы кетип, адам да ёлтюргенди, зийна да этгенди. Ма ол магъанада айтылады адамны башын хайран этген, эсиртген, сезимин тюрлендирген затла битеу кир ишлени да анасыды деп».

Башлары ичгиден алмай, аракъы ючюн урларгъа, мурдарлыкъ этерге да угъай демегенле шёндю бизни миллетни бек уллу жарсыуларыдыла, деп чертгенди Мисирланы Хызыр. «Юсюн-башын да кир этип, хуна тюбюнде аууп айлангандан эриши зат болурму? Бирле мен эсирмейме, адамгъа хата этмейме, бирозчыкъ уртлайма деп да тохтайдыла. Алай ол кесине сылтаула излейди. Башында айтханымча, кёплюкде адамны эсиртгенни бир тамычысы да харамды», - дейди Хызыр хажи.

Алай жаш адамла ууну аманлыкъларын кеслери ангылама сала, профилантика, ангылатыу ушакъла болушурламы? Дагъыда бу уулу затла эллерибизде, шахарлада да кенг жайылгъан эселе, бир аз замандан бизни жамауат къаллай халгъа жетер?

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссияны келечилери комиссияны оноуну къабыл кёрюрге эркилиги болган келечиси **МАРШЕНОВ Борис Исмаиловичге** аны жашы **МАРШЕНОВ Морис Борисович** замансыз жашаудан кетгенине уллу бушуу этип, къайгыы сёз береди.

Огъары Малкъар. Бурунгу Амырхан къала.

ИГИЛЕНДИРИУ

Агъачланы жангыртыугъа алланып

Къабарты-Малкъар «Агъачны сакълайыкъ» деген Битеуроссей акциягъа къатышырыкъды. Ол ючюнчю жыл бардырылады, ол кезиуге россей регионлада 80 000 000-дан артыкъ терекчик орнатылганды. Акция кыралыбызны агъач хазнасын жангыртыугъа эм сакълаугъа энчи эс бурулурча кьуралганды.

Аны чеклеринде республикада журт-

Орнатыу материалны Къабарты-Малкъарны Агъач питомниги хазырлаганды. Акциягъа битеу суйгенле къатышалыкъдыла. Аны кьураучулары РФ-ни Табыйгъат министерствосу, Агъач мюлкню федерал агентствосу, КъМР-ни Табыйгъат байлыкъла эм экология министерствосу, регионну муниципалитетлери, «Эсгериню бахчасы» волонтер организацияды.

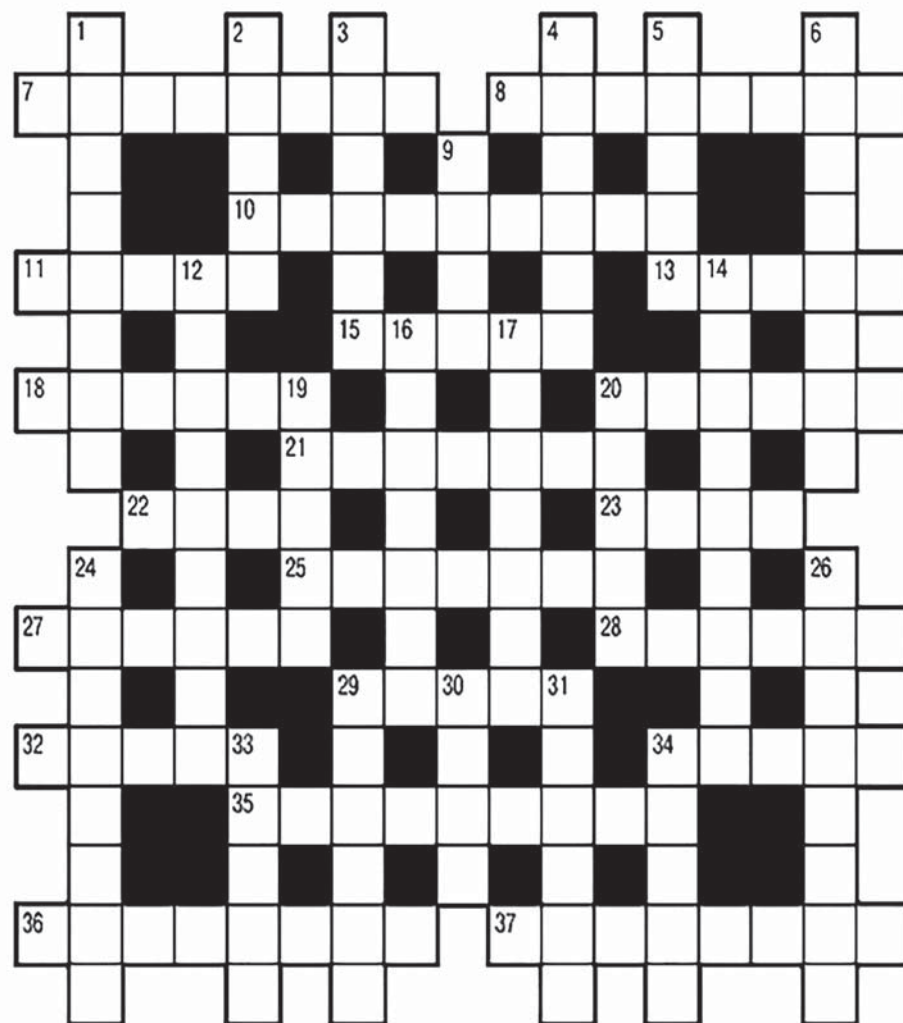

ланы парк тийрелеринде жишиллендириу ишле бардырыллыкъдыла. Акция Нальчикде 1 ноябрьде 10:00 сагъатда башланырыкъды: Таманская дивизия атлы орамда Хорламны паркында 200 кюйрюч терекчик орнатыллыкъды. Аллай тюрлю жумушла ноябрьни ал кюнлеринде битеу муниципал районлада бардырыллыкъдыла. Битеу да бирге кюйрючню, къайын терекни, юргени эм башха-башха юкюлени 2 500-дан артыгын салыр мурат барды.

Эсигизге салайыкъ, «Экология» миллет проектни «Агъачланы сакълайыкъ» федерал проектни чеклеринде 2021 жылда агъачланы жангыртыугъа эм сакълаугъа федерал бюджетден регионнга 31 миллион сом бёлюнгенди. Алай бла быйыл жаз башында республиканы агъач фондуну тийресинде Каббаллесопитомник районированный эм сертифицированный урлукъладан ёсдюрген 420 -дан артыкъ терекчик эм зыгыт салынганды.

АЙДАБОЛЛАНЫ ДЖАМИЛЯ.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Бир бирге душман болуу. 8. Османланы бир жигитлерине алай атагандыла. 10. Бир тюрлю бир сылтау бла юйюнден, журтундан кетип, бугьуп айланыу. 11. Къара агъач. 13. Ыразылыкъ сёз. 15. Нарат чырпы. 18. Музыка инструмент. 20. Женгил, тёзюмлю ат. 21. Тёгерекни кирсиз этиу. 22. Шаркъ кыраллада ахча. 23. Аскер бёлюм. 25. Нарт батыр. 27. Адамны юсюнден иги сёз. 28. Ишни терк этерге итиниу. 29. Иш хакъ. 32. Аякъ кийим. 34. Киши тыялмагъан, эсде къалгъан зат. 35. Ачытыу, кычыртыу. 36. Биреуге берирге кёзюнг кыймау. 37. Тахта битим.

ЁРЕСИНЕ: 1. Шахар таматагъа

алай айтхандыла. 2. Кийик ат ... 3. Жырчы, макъамчы Асанланы ... 4. Арты къаугъагъа элтген эришмеклик. 5. Ёлюк асыралгъан жер, кешене. 6. Малкъарда тау аты. 9. Жазыучу Гуртуланы ... 12. Жазыучу, кесаматчы. 14. Заманны бир кесегин кёз аллынга келтиргенле. 16. Таулу календарь. 17. Терини юсюнде иш. 19. Аякъ тепдириу. 20. Зурнук. 24. Мирзеу ёсдюрюрге боллукъ жер. 26. Зумакулланы Танзиляны аллай аты бла китабы барды. 29. Жукъучуну шуёху. 30. Тюркню ахчасы. 31. Эрттегиле жолгъа алыучу зат. 33. Къарачайда уллу суу. 34. Тахирни суйгени.

ГАЗЕТНИ 112-чи НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 1. Къарампил. 3. Тауболат. 9. Арбачы. 11. Абидин. 13. Къандес. 15. Улугъан. 16. Абирек. 17. Амин. 19. Жараууз. 24. Закон. 27. Чанка. 28. Таймураз. 29. Халта. 32. Ыстауат. 35. Жутлукъ. 36. Къынгыр. 37. Жагъынлы. 38. Жасакъ. 40. Къан. 41. Мача. 45. Къауал. 47. Айран. 49. Рамазан. 50. Зорлау. 51. Къарачай. 52. Жугъутур.

Ёресине: 1. Къарачай. 2. План. 4. Улакъ. 5. Лаудан. 6. Терслик. 7. Ачыгъаууз. 8. Жигитлик. 10. Балдыражюз. 12. Изеу. 14. Алма. 18. Тул. 20. Азатлыкъ. 21. Ачытыу. 22. Ана. 23. Къаланкъа. 25. Оюм. 26. Тихтенген. 30. Ауукъ. 31. Алмосту. 33. Ассы. 34. Тытыр. 35. Жар. 37. Жумарукъ. 39. Къалауур. 40. Къаймакъ. 42. Асаба. 43. Анака. 44. Ун. 46. Ауруу. 48. Ант.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда кьол салынады.
20.00 сагъатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Тикаланы Фатима - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,11-чи бетле), Тёппеланы Залина (4,9,10,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1252 экз. Заказ № 2140
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru